

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.5>

УДК 321:343

С. І. Богуславська,

*д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту та державної служби,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,*

м. Черкаси, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6834-9765>

В. А. Стромець,

*магістрант кафедри менеджменту та державної служби,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,*

м. Черкаси, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1149-5412>

АНТИКРИЗОВА СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

S. Boguslavska,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the
Department of Management and Civil Service,*

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

V. Stromets,

*Master's student of the Department of Management and Civil Service,
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi, Cherkasy, Ukraine*

THE ANTI-CRISIS STRATEGY OF THE STATE TO PREVENT AND COMBAT CORRUPTION IN PUBLIC ADMINISTRATION UNDER MARTIAL LAW

У статті проведено аналіз проблеми корупції в Україні у сфері публічного управління та її вплив на суспільство та державу, особливо в контексті російського вторгнення на територію країни. Значна увага приділена характеристиці видів корупції у специфічній сфері – публічного управління та аспектів корупційних проявів, описані відтінки їхнього функціонування, розкриті фактори, які сприяють корупції. Вагомий акцент зроблено на дослідженні основних чинників, які сприяють поширенню корупції в публічній сфері, зосереджуючись на прикладі України. Так, аналіз розкриває не лише причини, але й можливі шляхи боротьби з корупцією в публічному секторі, спрямовані на покращення системи управління. Розглянуто важливу тему антикризової стратегії держави для запобігання та протидії корупції в сфері публічного управління в умовах воєнного стану та значення антикорупційної політики адаптованої до умов сьогодення.

Corruption in the public sector poses a severe threat, particularly in nations grappling with political and economic instability, such as Ukraine. Its detrimental effects extend far beyond mere financial loss; corruption erodes public trust in government institutions and undermines the very fabric of effective governance. In the midst of military conflict, such as Ukraine's ongoing struggle with Russia, the imperative for transparency becomes even more critical, yet correspondingly challenging. A comprehensive examination of corruption within the public sphere is indispensable. By dissecting its various manifestations, understanding their operational mechanisms, and pinpointing contributing factors, we can begin to devise strategies to combat corruption effectively. Such studies not only shed light on the intricacies of corruption but also offer pathways towards its mitigation within public administration. Analyzing the primary drivers behind the proliferation of corruption in the public domain unveils potential avenues for intervention. By delving into the root causes of corruption, policymakers can formulate targeted interventions aimed at fortifying governance systems and rooting out corrupt practices. Moreover, identifying and addressing systemic weaknesses can bolster anti-corruption efforts and foster a

culture of accountability. Furthermore, the implementation of robust anti-crisis strategies assumes paramount importance, particularly in times of martial law or heightened conflict. Such strategies serve as bulwarks against corruption, offering mechanisms for prevention and enforcement amidst challenging circumstances. Additionally, the adaptation of anti-corruption policies to suit the exigencies of the current situation is imperative. Tailoring strategies to the prevailing conditions ensures their efficacy and relevance, enhancing their potential to curb corruption effectively. By clarifying the complexities of corruption in public administration, finding practical conclusions and promoting adaptive anti-corruption measures, there is a beacon of hope in the fight against corruption and a road map for a more transparent and accountable governance system.

Ключові слова: держава, корупція, публічне управління, антикризова стратегія, воєнний стан.

Keywords: state, corruption, public administration, anti-crisis strategy, martial law.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема корупції в публічному секторі України виявляється не лише у втраті довіри громадян до владних структур, але й у загрозі для демократичних цінностей та розвитку країни. Корупційні скандали, пов'язані з представниками сфери публічного управління, стали не тільки поширеним явищем сьогодення, але й вираженням глибоких системних проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню державних інституцій.

Зокрема, в контексті російського вторгнення на територію України, корупція стає фактором, що підірвав довіру до влади та збільшив загрозу зовнішнього впливу на внутрішні справи країни. Відсутність ефективних заходів боротьби та протидії корупції загрожує не лише внутрішній стабільності, але і створює середовище для недбалості та недієвості в прийнятті стратегічних

рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Боротьба та протидія корупції у сфері публічного управління є актуальною проблемою сучасного суспільства та стає предметом серйозного обговорення та дослідження серед науковців, вчених, дослідників, серед яких Волошенко А.В., Гіденко Є.С., Гладкий В.В., Мандибура В.О., Новак А.Н., Маляр Г. В., М.І. Камлик, Пархоменко-Куцевіл О.І., Смолянук В.Ф. та інші відомі вчені. На сьогодні, тема корупції в публічній сфері вимагає комплексного підходу та системних змін як на рівні законодавства та інституцій, так і на рівні суспільної свідомості та культури.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є детальний аналіз та характеристика видів та форм корупції у сфері публічного управління, чинників які сприяють її поширенню в публічному секторі, що обумовили створення сучасної та ефективної антикризової стратегії держави, відповідно до умов воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із серйозних проблем публічного сектору є корупція, що наскрізь підриває довіру громадян до владних структур і негативно впливає на якість державного управління. На тлі повномасштабного російського вторгнення на територію України корупційні скандали, пов'язанні із суб'єктами сфери публічного управління стали невід'ємною частиною життя українського суспільства.

Дослідження, що включало опитування населення та представників бізнесу, проведене у листопаді - грудні 2023 року соціологічною компанією Info Sapiens «Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність» показало, що корупція по сприйняттю основних проблем України посідає друге місце. Так, 71,6 % респондентів вважає, що це дуже серйозна проблема [1]. Варто зазначити, що у грудні 2022 року на те саме питання четвертого національного опитування населення та представників бізнесу для комплексної оцінки корупційної ситуації в Україні, ствердно відповіли 64,2 % опитуваних [2].

Відповідно до вищевказаного, корупція є прогресуючою ендемічною хворобою України, яку неможливо викоринити із всіх сфер життя суспільства та

держави. Антикорупційна енциклопедія Національного агентства з питань запобігання корупції називає таку корупцію системною (systemic corruption) та визначає її видом корупції, коли вона є невід'ємною частиною економічної, соціальної та політичної системи держави й коли більшість людей не має альтернатив [3].

До основних видів корупції в сфері публічного управління належать:

1. Велика корупція або топкорупція (grand corruption), що здійснюється на вищих рівнях публічної служби та великого бізнесу. Зазвичай передбачає як значні вигоди для залучених посадових осіб, так і значні втрати для держави та її громадян. Іноді велику корупцію також називають політичною [3].

Відсутність чіткого законодавчого визначення поняття «політична корупція», «суб'єкт політичної корупції» призводить до не конкретного розуміння суб'єктів і різних видів протиправних дій у цій сфері. Як наслідок, це може ускладнити розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Велика (високорівнева) корупція охоплює дії, які вчиняють посадовці найвищого рівня з тим, щоб отримати вигоду за рахунок суспільства шляхом викривленого впливу на державну політику та механізми функціонування держави на центральному (загальнонаціональному) рівні [4, с. 13].

Велика корупція має низку форм, боротьба та протидія яким вимагає ефективних антикорупційних стратегій та механізмів контролю за діяльністю посадових осіб українського політикума.

2. «Дрібна корупція» означає поодинокі випадки корупції, які не торкаються верхніх ешелонів керівних структур уряду або структур економічної влади. Вона часто протиставляється масштабній або «великій» корупції [6, с. 11].

Варіативною назвою такого виду корупції є побутова корупція (petty corruption) або бюрократична корупція.

Антикорупційна енциклопедія Національного агентства з питань запобігання корупції вказує на те, що це корупція дрібного масштабу, що знаходиться на перетині діяльності державних або комунальних установ і громадян. Вона зустрічається в повсякденному житті й часто пов'язана зі

спробами громадян отримати доступ до базових суспільних благ або послуг (наприклад, отримання привілеїв чи пільг без відповідних обґрунтувань) [3].

Різниця між «дрібною корупцією» та топкорупцією полягає в масштабі, впливі та глибині корупційних дій. Дрібна корупція може бути менш помітною, але разом вона може мати значний вплив на довіру до уряду та ефективність державних інститутів. У той час як велика корупція може мати системний вплив на економіку та суспільство в цілому, вона часто привертає більше уваги та критики.

2. Політична корупція (political corruption), яка передбачає маніпулювання законодавством та процедурами, щоб розподілити ресурси й матеріальні блага між обмеженою кількістю людей. Часто є частиною великої корупції. Вужче цей термін використовують у контексті фінансування політичних партій та маніпуляцій під час виборчих кампаній [3].

Політична корупція може існувати на різних рівнях влади, включаючи місцевий, регіональний та загальнодержавний. На кожному з цих рівнів вона може мати важливі наслідки для демократичних інститутів та рівня розвитку країни. Суть такого виду корупції полягає у збереженні та примноженні своєї влади, статусу та статків, а також отримання вигоди.

Відповідно до результатів дослідження, що включало опитування населення та представників бізнесу, проведене у листопаді - грудні 2023 року соціологічною компанією Info Sapiens «Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність», як населення, так і підприємці вважають політичну корупцію найбільш серйозним типом корупції. Так, 76,7 % населення та 76,3 % бізнесу вважають політичну корупцію на найвищому рівні (наприклад, в Уряді чи Верховній Раді) серйозною проблемою для України [1].

Висновки з досліджень та аналізів свідчать, що для боротьби з політичною корупцією потрібні комплексні заходи. Допоки правляча еліта вважатиме себе «господарем політичного життя» держави, доти буде толерування політичних корупційних практик.

В науковій літературі, присвяченій вивченні корупції, представлена

концепція такого типу корупції, як «захоплення держави».

Якщо корупція проникає до керівних структур, вона може мати такі більш інституціоналізовані форми, як «захоплення держави», коли суспільні еліти (сьогодні зазвичай економічні еліти) поглинають уряди у власних цілях на противагу суспільним. В цілому ситуація «захоплення держави» виникає тоді, «коли законодавство, формально розроблене та належно ухвалене законодавчим органом (парламентом), надає пільги в корумпований спосіб» [6, с. 11].

«Захоплення держави» як тип корупції полягає в тому, що містить в собі систематичні зусилля змінити закони та правила, які регулюють функціонування державних інституцій і суспільства в цілому. Так звані «викрадачі» використовують свої позиції та вплив в управлінських структурах для того, щоб модифікувати законодавство та правила гри на свою користь. Це може проявлятися у внесенні змін до законів щодо контролю за корупцією, фінансової діяльності або розробленні та прийнятті нових законів, які легалізують або виправдовують їхні протиправні дії. Іншим способом зусиль «викрадачів» є умисне спотворення соціально-юридичного змісту правових норм, або викривлення фактів та подій, які будуть працювати на захист їх аргументів. Тобто із всіх наявних обставин, фактів, подій до уваги беруться найвигідніші, навіть якщо вони не об'єктивні та прямо суперечать іншим.

3. Адміністративна корупція (*administrative corruption*), яку можна розглядати самотійно або як частину побутової корупції. Виникає між державою, представленою чиновниками, бюрократами, що відповідають за прийняття рішень, та громадянами, коли їм потрібні певні послуги. Часто до адміністративної корупції вдаються представники бізнесу для отримання дозволів, ліцензій, погоджень [3].

Причини корупції в публічній сфері відносяться до факторів або умов, які стимулюють або сприяють виникненню, поширенню або збереженню корупції в процесі вирішення стратегічних завдань та формулювання довгострокових цілей та напрямків розвитку державних органів, підприємств, установ та організацій із урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу.

Перелік цих факторів є невичерпним. Кожна конкретна подія корупції може мати свої унікальні фактори, які важливі для її розуміння та аналізу. Тому під час вивчення будь-якого явища корупції в сфері публічного управління важливо враховувати широкий спектр можливих факторів, які можуть впливати на нього.

Корупція в сфері публічного управління під час воєнного стану може бути особливо болючою проблемою, оскільки війна вже сама по собі є складним та непередбачуваним періодом для держави, тому неправомірні дії зі сторони владного кола можуть підривати здатність держави ефективно вести військові операції та гарантувати безпеку для своїх громадян.

В публічній сфері існує низка чинників, які сприяють поширенню корупції. На прикладі держави України, розглянемо ті, які визначенні Серіями навчальних модулів університетського рівня з антикорупції Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності, що перекладені українською мовою United States Agency for International Development в рамках Програми «Справедливість для всіх». Так, до основних чинників відносять:

1. Порушення правових норм при здійсненні корупційних дій. Беззаконня або недостатнє верховенство права є важливим чинником корупції на рівні держави. Імовірність корупції може зростати, якщо правова система не здатна карати посадових осіб, причетних до корупції. Крім того, корупційні ризики є вищими в країнах, де права власності захищені меншою мірою, оскільки тоді ці права захищаються за допомогою корупції там, де правова система нездатна це робити [6, с. 12].

Однією із основних тенденцій суспільства є постійний запит на обіцяні покарання за корупцію: «Прийшла весна, саджати будемо», адже на фоні війни, фантастична корупційна робота сфери публічного управління виглядає як знуцання.

Згідно опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у грудні 2023 року, більше половини українців – 55% – хочуть якомога швидшого покарання корупціонерів, навіть якщо це буде через порушення законів. Іншої думки, що треба карати за законом, навіть якщо це займе багато,

дотримуються 42% українців. Бачимо, що громадськість очікує на реальні вироби та реальну відповідальність [8].

2. Заробітна плата. Вважається, що низька заробітна плата і бідність державних службовців сфери публічного управління сприяють корупції в країнах [6, с. 12].

Коли працівники публічного сектору отримують недостатньо високу оплату за свою роботу, вони можуть відчувати стимул знаходити неправомірні джерела доходу та використовувати своє становище в особистих цілях, щоб покрити свої життєві потреби або матеріальні витрати.

Від початку повномасштабного вторгнення життя в Україні значно подорожчало. На тлі повномасштабної війни подорожчали майже усі базові продукти, значно зросли ціни на пальне. Не дивлячись на те, що на підвищення деяких комунальних тарифів в Україні, як і раніше, діє мораторій, піднялися тарифи на електроенергію після того, як Російська Федерація кілька місяців ракетами знищувала енергетичну інфраструктуру України [7].

Необґрунтоване встановлення заробітної плати працівника публічної сфери, що не відображає його робочу ефективність, відповідальність та зусилля призводить до збільшення корупційних ризиків та зменшення його мотивації. Тому, заробітна плата має відповідати умовам сьогодення, адже працівники органів публічного сектору відповідають за важливі справи та приймають стратегічні рішення, що визначають розвиток країни та благополуччя громадян.

3. Неспроможність управлінської системи приймати ефективні рішення. Корупція в публічному секторі впливає з неспроможності урядування. Причинами поганого урядування можуть бути низька якість управління публічним сектором, погана взаємодія влади та громадян, слабка нормативно-правова база, відсутність прозорості щодо процесів у публічному секторі та погане інформування. Чинниками поганого урядування є також некомпетентність і неспроможність, що впливають з неналежної підготовки [6, с. 12].

Відповідно до Наказу Національного агентства України з питань державної

служби від 2 листопада 2022 року «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації професійного навчання державних службовців місцевих державних адміністрацій, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників» встановлюються методичні рекомендації, що підготовлені з метою надання методичної підтримки посадовим особам, що є необхідним в умовах воєнного стану [9].

Це є важливим етапом для забезпечення ефективного та відповідного функціонування державних структур і управління в умовах кризи. Так, методичні рекомендації спрямовані на забезпечення необхідної підготовки, визначення чітких процедур та вимог, а також розвиток етичних стандартів та прозорості в діяльності владних структур. Такий підхід допомагає зберігати законність, порядок та безпеку, а також збільшує довіру громадян до владних органів у кризових умовах.

4. Характер бюрократії. В Україні феномен бюрократії сприймається суспільством переважно негативно. Негативне ставлення до бюрократії в Україні спричинене поєднанням та злиттям бюрократії з політикою та бізнесом, тобто існує залежність та безпосередній вплив цих двох галузей на державне управління. У системі бюрократії України існує низка проблем, серед яких: часто низький рівень кваліфікації службовців; велика кількість бюрократичних процедур; надлишок посадовців у державних органах, які не є професіоналами у своїй сфері; корумпованість та упередженість посадовців; затратність утримання чиновників та всього бюрократичного апарату [10].

Здавалося, перехід від паперової тяганини до електронного документообігу вирішить цю проблему. Проте, форма документа не відіграє вагомій ролі. Зміна формату з паперових на електронні може полегшити деякі аспекти бюрократії, але без належного уваги до їхнього змісту, процедур обробки та організації робочих процесів це може призвести лише до перенесення проблеми на нову платформу. Тому важливо враховувати всі ці аспекти при спробах оптимізації бюрократичних процесів, а особливо під час загроз в умовах війни.

5. Публічні видатки на місцевому, регіональному та державному рівні.

Регіони, де історично викоріненню корупції приділялося менше уваги, можуть застрягти в замкненому колі корупції високого рівня, а особи, які мешкають в регіонах, де корупція є вищою та стійкою, з меншою ймовірністю бувають задоволені публічними послугами [6, с. 13].

Максимальна прозорість в управлінні публічними фінансами є важливим засобом забезпечення відкритості, ефективності та відповідальності в державному управлінні, а також важливим кроком у боротьбі з корупцією та підвищенні довіри громадян до владних структур. Це основний інструмент, що охоплює всі етапи руху публічних фінансових ресурсів від сплати податків та формування доходної частини бюджетів до розподілу бюджетних коштів та їх остаточного використання через максимальну прозорість здійснення державних закупівель.

До повномасштабного вторгнення Російської Федерації рівень прозорості в Україні можна було визначити як високий, що підтверджують міжнародні рейтинги: Open Data Maturity Report – 2 місце із 35 (97% зрілості відкритих даних (2022 рік)); Corruption perceptions index – 116 зі 180 країн світу у рейтингу (33 бали зі 100 (2022 рік)); Open budget survey – 65 набраних балів (2021 рік) [11]. Деякий час більшість реєстрів, звітів, інформаційних систем мали закритий доступ, проте з літа 2022 року уряд України почав частинами відкривати їх для населення.

Так, доступність до відкритих даних дозволяє громадськості відстежувати дії влади та вимагати відповідальності за їх неправомірність. Це сприяє зменшенню можливостей для корупції та зловживань владними повноваженнями.

6. Соціальний капітал. Відзначається, що регіони, де соціальний капітал вище, мають із більшою ймовірністю нижчий рівень корупції [6, с. 13].

Соціальний капітал визначає якість та кількість соціальних зв'язків людини у суспільстві. Він пов'язаний із цінностями особистості, рівнем довіри, окремими соціально-психологічними властивостями. Це комплексне інтегральне явище, яке має свою специфіку та динаміку змін в залежності від профілю носія

капіталу. Так, соціальний капітал визначає горизонтальні зв'язки між рівними індивідами; норми довіри; колективну діяльність індивідів; почуття приналежності, участі у житті суспільства і громади [12, с. 15].

У липні 2023 року Соціологічна група "Рейтинг" на запит проекту "Трансформація комунікацій" за підтримки United States Agency for International Development провела дослідження соціального капіталу в Україні.

Так, державним та муніципальним установам швидше не довіряють (34-35%), ніж довіряють (32-32%). В суспільстві сьогодні доволі багато питань до діяльності державних та муніципальних установ, їх ефективності, дієвості, професіоналізму чиновників та їх відповідності посаді. Найменшим є індекс довіри до депутатів місцевої влади – 2.3, так само як і політикам довіряють найменше, відповідно до результатів дослідження довіри до окремих категорій. Тож, депутати, політичні діячі – це найслабша ланка соціального капіталу будь-якого рівня [12].

Низький рівень довіри до депутатів та політичних діячів може справді стати перешкодою для побудови сильного соціального капіталу в суспільстві. Коли депутати та політичні діячі не відповідають очікуванням своїх виборців, це може призвести до втрати довіри та підвищення скептицизму стосовно діяльності владного кола. Причини низького рівня довіри до політичних діячів можуть бути різноманітними, але корупція є однією з найважливіших серед них. Коли громадяни сприймають політиків як корумпованих або недостатньо відданих загальному добробуту, це може спричинити втрату довіри та впевненості в їхній здатності ефективно представляти інтереси громадян.

Корупційні схеми та кумівство, блат та інші фактори активно використовуються частиною респондентів: Україна тут схожа, відповідно до досліджень, на країни Південної Америки та Африки. Такі практики викривлюють суспільний договір, позбавляють більшість людей справедливого розподілу ресурсів та можливостей, призводять до відсутності соціальних ліфтів, які в Україні погано працюють або загалом є «зламаними», призводять до збагачення окремих категорій громадян, в той час, як більшість залишається

бідними, середній клас в таких суспільствах представлений невеликим відсотком, а отже, такі суспільства мають слабо розвинену економіку та слабкі інституції [12, с. 34].

Так, дослідження показує невтішні результати та відображає серйозні проблеми в управлінні та функціонуванні державних інституцій, політичного істеблїшменту та публічного сектору України загалом.

7. Конфлікти інтересів. Закон України «Про запобігання корупції» зазначає, що у повноваженої особи може виникнути потенційний конфлікт інтересів або реальний конфлікт інтересів.

Відповідно до абз. 10 ч. 1 ст. 1 коментованого закону, потенційний конфлікт інтересів – це наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень [13].

Так, уповноважена особа може мати особистий інтерес у публічній сфері, але ще не виявити його у своїй діяльності. Цей тип конфлікту може впливати на об'єктивність і неупередженість особи, навіть якщо вона ще не діє згідно зі своїми приватними інтересами.

Абз. 14 ст. ч.1 ст. 1 коментованого закону зазначає, що реальний конфлікт інтересів – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень [13].

У разі реального конфлікту інтересів особа вже виявила свій приватний інтерес під час виконання своїх службових або представницьких обов'язків.

Обидва ці явища мають серйозний вплив на суспільство. Умови воєнного часу створюють сприятливе середовище для зловживань та недобросовісної діяльності з боку посадових осіб, що може призвести до неправомірного використання державних ресурсів, використання владних повноважень у власних інтересах, що призводить до втрати довіри до державних інституцій,

зменшують ефективність управління та гальмують економічний розвиток.

Антикризова стратегія держави для запобігання та протидії корупції в сфері публічного управління в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою темою для забезпечення стабільності, безпеки та ефективного функціонування державних інститутів у період кризи.

Навесні 2023 року, Кабінет Міністрів України затвердив Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки.

Метою Програми є досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх державних органів та органів місцевого самоврядування, а також належного процесу післявоєнного відновлення України. Сама Програма спрямована на розв'язання проблем, визначених в Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки [15].

Влітку 2022 року, Верховна Рада України затвердила Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки, що є важливим інструментом у запобіганні та протидії корупції при кризовій ситуації, який спрямований на покращення якості державного управління та збільшення довіри громадськості до владних структур

Основна візія Антикорупційної стратегії є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування [14, с. 7].

Антикорупційна стратегія – це не лише набір заходів, спрямованих на запобігання корупції, але й цілісна система принципів та підходів, що має на меті оптимізації сфери публічного управління.

Так, визначено п'ять основних принципів антикорупційної політики на 2021–2025 роки. Серед них: оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування; цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування; створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб; забезпечення невідворотності

юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення; та формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [14, с. 8].

Можна зазначити, що Державна антикорупційна програма та Антикорупційна стратегія ставить перед собою важливу мету – зменшення рівня корупції, особливо у тих сферах, які вважаються найбільш корумпованими серед українського населення та становлять критичний елемент антикорупційної реформи в Україні для подолання корупційних викликів у сфері публічного управління в умовах воєнного стану.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У контексті воєнного стану антикризова стратегія держави для запобігання та протидії корупції у сфері публічного управління стає надзвичайно важливою для забезпечення стабільності, безпеки та ефективного управління країною. Умови сьогодення вимагають максимально ефективно використовувати антикорупційні інструменти та забезпечувати їхню реалізацію у відповідності до специфіки кризової ситуації та викликів війни.

Загалом, запобігання та протидія корупції в сфері публічного управління не може бути темою аутсайдером та має набувати більшої уваги, оскільки воєнна ситуація може сприяти збільшенню випадків корупції через нестабільність, відкритість для зловживань та відсутність адекватного контролю за правилами та стандартами мирного часу.

Саме адаптована до конкретних викликів та обставин воєнного конфлікту антикризова стратегія держави, що містить комплекс заходів з попередження та протидії корупції у публічному секторі, спрямованих на підтримку безпеки та благополуччя громадян допоможе подолати наслідки кризової ситуації та максимально безболісно вийти з неї.

Література

1. Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. – Київ, 2023. URL :

https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/309/%D0%9A%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9F%D0%A6%D0%86%D0%AF-2023_%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2_%D0%A3%D0%9A%D0%A0.pdf.

2. Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. – Київ, 2023. URL : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/1f23b766-e031-4c3f-81a4-0167b4f93116.pdf>.

3. Антикорупційна енциклопедія [Електронний ресурс]. URL : <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia>.

4. Середняк, Т. К. Україна проти корупції: Економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014-2018 рр. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Дніпро, 2018. 85 с.

5. Мельник М.І. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. *Національна безпека і оборона*. 2009. № 7 (111). С. 67–72.

6. Серія модулів УНЗ ООН із протидії корупції. Модуль 1. Що таке корупція і чому вона має викликати наше занепокоєння? Навчальні інструменти для викладачів і фахівців. Відень, 2023. [Електронний ресурс]. URL : https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/ukrainian/UA_Anti-Corruption_Module_1_What_Is_Corruption_and_Why_Should_We_Care.pdf.

7. Два роки повномасштабної війни у цифрах: як подорожчало життя українців. Слово і Діло: аналітичний портал. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2024/02/23/infografika/ekonomika/dva-roky-povnomasshtabnoyi-vijny-cyfrax-yak-podorozhchalo-zhyttya-ukrayincziv>.

8. Як потрібно карати корупціонерів: за законами, навіть якщо повільно, чи якомога швидше, навіть якщо з порушенням законів. КМІС. Київ, 2023. URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1337&page=1>.

9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації професійного навчання державних службовців місцевих державних адміністрацій, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та

заступників: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 02.11.2022 № 106-22. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0106859-22#Text> (дата звернення: 28.04.2024).

10. Пасентко Т., Федосов В. Українська бюрократія: концептуальні засади і особливості функціонування. *Ринок цінних паперів України*. 2016. № 9-10. С. 3-16.

11. Прозорість під час війни та її важливість у відбудові. ШоТам: кросплатформінгове медіа. [Електронний ресурс]. URL : <https://shotam.info/prozorist-pid-chas-viyny-ta-ii-vazhlyvist-u-vidbudovi/>.

12. Невидимий клей: соціальний капітал в Україні. Київ, 2023. URL : https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/report_ua_fin.pdf.

13. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

14. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n8>.

15. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.

References

1. Info Sapiens (2023), “Corruption in Ukraine 2023: understanding, perception, prevalence. Report on the results of a survey of the population and business”, available at: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=309> (Accessed 28 April 2024).

2 Info Sapiens (2023), “Corruption in Ukraine 2022: understanding, perception, prevalence. Report on the results of a survey of the population and business”, available at: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=275> (Accessed 28 April 2024).

3. National Agency on Corruption Prevention Integrity Office (2024), “Anti-

Corruption Encyclopedia”, available at: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia> (Accessed 28 April 2024).

4. Seredniak, T.K. (2018), *Ukraina proty koruptsii: Ekonomichnyi front. Ekonomichna otsinka antykoruptsiinykh zakhodiv u 2014-2018 rr.* [Ukraine against corruption: Economic front. Economic assessment of anti-corruption measures in 2014-2018], Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii, Dnipro, Ukraine.

5. Melnyk, M.I. (2009), “Political corruption: essence, factors, means of counteraction”, *Natsionalna bezpeka ta oborona*, vol. 7 (111), pp. 67-72.

6. United Nations Office on Drugs and Crime (2023), “Module Series on Anti-Corruption, Module 1: What is Corruption and Why Should We Be Concerned?”, available at: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-1/index.html> (Accessed 28 April 2024).

7. Slovo i Dilo analytical portal (2024), “Two years of full-scale war in numbers: how the life of Ukrainians has risen in price”, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2024/02/23/infografika/ekonomika/dva-roky-povnomasshtabnoyi-vijny-cyfrax-yak-podorozhchalo-zhyttya-ukrayincziv> (Accessed 28 April 2024).

8. Kyiv International Institute of Sociology (2023), “How corrupt officials should be punished: according to the law, even if slowly, or as soon as possible, even if in violation of the law”, available at: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1337&page=1> (Accessed 28 April 2024).

9. National Agency of Ukraine for Civil Service Affairs (2022), Order “On approval of the Methodological Recommendations for the Organisation of Professional Training of Civil Servants of Local State Administrations, Heads of Local State Administrations, their First Deputies and Deputies”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0106859-22#Text> (Accessed 28 April 2024).

10. Payentko, T. and Fedosov, V. (2016), “Ukrainian bureaucracy: conceptual principles and peculiarities of functioning”, *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy*, vol. 9-

10, pp. 3-16.

11. Cross-platform media ShoTam (2023), “Transparency during the war and its importance in reconstruction”, available at: <https://shotam.info/prozorist-pid-chas-viyny-ta-ii-vazhlyvist-u-vidbudovi/> (Accessed 28 April 2024).

12. Sociological Group “Rating” (2023), “Invisible Glue: Social Capital in Ukraine”, available at: https://ratinggroup.ua/en/research/ukraine/nevidimiy_kley_doslidzhennya_socialnogo_kapitalu_v_ukraini.html (Accessed 28 April 2024).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine “On Prevention of Corruption”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (Accessed 28 April 2024).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On the Principles of State Anti-Corruption Policy for 2021-2025”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n8> (Accessed 28 April 2024).

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution “On Approval of the State Anti-Corruption Programme for 2023-2025”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 28 April 2024).

Стаття надійшла до редакції 13.05.2024 р.